

Pregó de la Festa de la Misteriosa Llum 2013

JOSEP CAMPRUBÍ I CASAS

Col·lecció “Pregons institucionals”
Número 30, febrer de 2013

Edita: Ajuntament de Manresa
Impressió i maquetació: Inom SA
Agraïments: Associació La Misteriosa Llum
Dipòsit legal: B-31.779-1991

El pregó

**Pregó de la Festa de la Misteriosa Llum a càrrec de Josep Camprubí i Casas, professor de català i president d'Òmnium Cultural del Bages 1980-1989.
15 de febrer de 2013**

Senyor Alcalde, senyores i senyors regidors, amigues i amics,

He de dir en primer lloc que quan se'm va proposar de fer el pregó de la festa de la Llum vaig quedar força sorprès. Primer perquè no m'havia passat mai pel cap de fer una cosa semblant, que hauria d'estar reservada a manresans o manresanes d'exemplaritat i de solvència contrastada com els que m'ha precedit en els pregons anteriors. Penso, sincerament, que aquest no és el meu cas. Reconec, per exemple, que he comès més d'un cop el pecat, tan manresà d'altra banda, de marxar de Manresa justament el dia de la Llum. I la veritat, el meu propòsit d'esmena és més aviat escàs. Però vaja, malgrat aquest pecat evident i d'altres que s'hi podrien afegir, vaig acceptar la proposta dels amics d'Òmnium, per dues raons que ja diré després.

Vaig néixer i vaig viure molt anys al manresaníssim barri de les Escodines, quan encara hi havia pagesos. El pare era justament d'una casa de pagès del carrer de Sant Bartomeu i com que no era l'hereu va deixar la terra i es va dedicar a una altra feina manresaníssima: fer de vetaire. Va anar a la guerra com a soldat de la República i els guanyadors el van premiar amb tres anys a un camp de concentració a Santoña. Va treballar tota la vida fent vetes durant 12 hores cada dia i els diumenges al matí fent de barber per guanyar alguns diners extres i mantenir millor la casa, amb la dona, tres fills i dos avis. No vaig conèixer els avis paterns, que eren pagesos, però sí els materns. L'avi havia tingut una altra manresaníssima ocupació: feia de contramestre a la Fàbrica Nova i l'àvia, com ja es pot endevinar, era teixidora de la mateixa fabrica. I teixidora, és clar, va ser la meva mare, que treballava a la fàbrica del Pont Vell durant la guerra d'on va ser acomiadada l'any 39 perquè havia estat membre del comitè de la fàbrica. El darrer lloc on va treballar va ser al Blanqueig, un topònim que ha desaparegut completament de la nomenclatura manresana i que era una fàbrica que tenia els telers a la Bonavista.

He esmentat tot això no pas per parlar de la meva família sinó per simbolitzar en ella la majoria dels manresans del seu temps, que també celebraven la festa de la Llum però en unes condicions extremadament difícils. Era la postguerra, en bona part l'època de l'alcalde Prat Pons, que va durar des de 1945 a 1958, els moments del franquisme més dur, el moment de la Manresa grisa i negra, fent servir una frase que es va generar a Girona. Era un món que sortosament s'ha acabat, un món de penúria permanent, de racionaments i estraperlo, que cal recordar sempre per homenatjar tota una generació de manresans que van resistir el franquisme, van aguantar una crisi econòmica perma-

ment que va durar 25 anys i que d'acord amb les paraules de Salvador Espriu que s'han repetit tantes vegades, realment van salvar-nos els mots i ens va retornar el nom de cada cosa.

“Pensa que nosaltres som catalans” deia de vegades la mare amb una simplicitat que esborrona. En aquestes paraules d'una teixidora quedava concentrada tota la filosofia d'un Ferrater i Mora quan parla de la continuïtat com a una de les característiques de la vida catalana i d'un Vicens i Vives quan explica que el primer ressort de la psicologia catalana és la voluntat de ser, la determinació de seguir existint, passi el que passi, vagin les coses com vagin. Fer la recordança i l'elogi d'aquesta generació és una de les raons que em va moure a acceptar la proposta d'Òmnium de participar en el pregó de la Llum. I ho torno a repetir: mai no podrem retre l'homenatge que es mereix aquella la generació que va patir la guerra i la llarga postguerra, que ho va aguantar tot i que va fer possible el renaixement del país a partir dels anys setanta.

Però tornem a la Llum. Fem un salt en la història i tirem 675 anys enrere. Som al primer terç del segle XIV, en una Manresa de poc més de 3000 habitants, ni el 5% dels habitants actuals. Fa 675 anys el país era, evidentment, molt diferent que ara. La majoria dels manresans vivien de la terra. Uns pocs podien ser-ne amos i senyors però la major part devien ser pagesos de remença. A Manresa hi havia també comerciants i alguns artesans del diversos oficis que ens podem imaginar: mestres de cases, fusters, ferrers, drapers, tractants de bestiar, algun lletrat, algun notari... Sense oblidar l'estament dels clergues, tan important aquell temps i també alguns pocs membres de la petita noblesa feudal de l'època. En total no gaire gent, amb interessos pràctics contraposats i amb un mode de vida i un nivell econòmic que, excepte per a uns quants privilegiats, no devia anar més enllà de la pura subsistència.

Doncs bé, les forces vives d'aquests tres mil manresans emprenen en el segle XIV unes obres públiques que fan quedar bocabadat: comencen a construir la Seu, l'església del Carme i diversos edificis religiosos més, entre els quals el convent de Santa Clara i el de Valldaura. I a més basteixen el Pont Nou sobre el Cardener i emprenen l'obra gegant de la sèquia de Manresa. Tot això és prou conegut. Però com s'ho van fer? D'on van treure els recursos? L'esperit religiós de l'època potser explica l'impuls en la construcció de les esglésies, però i el Pont Nou i la Sèquia? Al segle XIV el Pont Nou quedava lluny del centre de Manresa i més d'un manresà devia pensar que no era una obra fonamental. Però es va fer. La sèquia sí que devia ser considerada una obra bàsica. Per això els consellers de la ciutat, reunits l'any 1339 a l'església de Sant Miquel, van trobar d'immediat el ressò favorable de la població, van aconseguir del rei Pere III el privilegi de construir la sèquia i van decidir, com sempre passa, que per sufragar les despeses de construcció s'havia de crear un nou impost sobre el mercat, que segurament era l'únic lloc on es movien diners en aquells temps. És conegut també que la sèquia va trigar 44 anys a construir-se, que va topar amb l'oposició del bisbe de Vic Galceran Sacosta, que les obres van estar parades durant deu anys per la pesta de 1348 -que segons diuen els historiadors gairebé va reduir la població manresana a la meitat- i que la manca de diners, diverses guerres i problemes de tot tipus van anar entrebant l'obra. Però malgrat tot, l'any 1383 l'aigua del Llobregat ja arribava a tota la ciutat.

I enmig del procés hi ha, per descomptat, la gran qüestió del miracle de la Llum del 21 de febrer de 1345, que les cròniques descriuen. Un prodigi certament misteriós, que va més enllà de la comprensió racional, i que és propi de l'època en què es va produir. Sigui com

sigui, l'origen del prodigi és Montserrat, que ja llavors, com ara, era un dels melics del país. I les conseqüències del miracle van ser realment esplèndides: la llum misteriosa va il·luminar un bisbe repatani que per fi va aixecar l'excomunió sobre els estaments dirigits de la ciutat, una qüestió ben greu en aquell temps.

Però compte ! No estem rememorant històries imaginàries de la vora del foc. El tema és absolutament transcendent per Manresa. Aquest vespre nosaltres som aquí perquè un dia d'abril de 1339, fa 674 anys, uns consellers manresans es van reunir a pocs minuts d'on som ara, a l'església de sant Miquel com era costum, i van decidir fer una sèquia per portar l'aigua del Llobregat a Manresa. Eren Jaume d'Artés, Bertran de Castellbell, Bernat de Sallent, Pere Vilella, Jaume Armengós, i Berenguer Canet, aquests dos darrers morts a la pesta de 1348. Diu Sarret i Arbós que *aquests noms haurien de ser eternament beneïts mentre hi hagi una engruna d'amor patri entre els fills de Manresa*. I amb ells hem d'homenatjar també tota la generació de manresans del segle XIV que els va donar suport. Ells, com els que van viure a mitjan segle XX, van resistir tots els temporals, van aguantar totes les ventades i ens van fer un regal extraordinari: una sèquia medieval que encara avui proporciona tota l'aigua que la ciutat necessita. Realment trobaríem un prodigi o un miracle més gran que aquest?

I tornem a fer un altre salt en el temps: ara del segle XIV al segle XXI. Avui estem a punt de celebrar una nova festa de la Llum. Aquest any l'Associació Misteriosa Llum ha encarregat l'organització directa de la festa a Òmnium Cultural del Bages, una entitat que s'ha destacat pel seu servei continuat a la llengua, a la cultura i al país. L'encàrrec a Òmnium ha estat tot un encert en els moments especials que Catalunya està vivint. La festa d'enguany inclou actes de tota mena i destaca justament per la seva varietat: celebracions religioses, activitats culturals, actes esportius, cercaviles, correfocs, sardanes, concerts, recorreguts per Manresa i la sèquia, curses, exposicions, espectacles familiars, teatre, sessions musicals, concursos de pintura, activitats infantils, actuacions castelleres, desfilades, passejades dels gegants de la ciutat, premis, il·luminacions i, és clar, la tronada manresana a la plaça després de l'ofici del Carme. Com cada any el programa és molt llarg i comprèn també algunes activitats específiques que al llarg del temps s'han convertit en elements permanents de la Festa, com els premis de Dibuix Joan Vilanova, el concurs de pintura ràpida de la Llum, la Fira de l'Aixada, la trobada de manresans que viuen fora i la Transèquia.

Però cada any els administradors de la Festa hi posen el seu accent. Òmnium Cultural també ho ha fet: hi aporta, per exemple, una audioguia sobre la història de la Llum, el lliurament del 13è premi literari Amat-Piniella, la inauguració del grup escultòric dedicat a aquest mateix autor manresà que ens va deixar una obra fonamental sobre el camp d'extermini de Mathausen, ara que s'escau el centenari del seu naixement, o l'impuls al projecte escolar "Viu la Llum". I encara un acte amb vocació de continuïtat de cara a la festa de la Llum d'anys vinents: el que han anomenat "L'encesa de la llum" que consistirà en l'encesca d'un gran nombre d'espelmes que cremaran des de Sant Domènec al llarg de la Muralla del Carme fins al centre històric de la ciutat. Aquesta "encesca de la llum", a peu de carrer, a les botigues, a les finestres i als balcons té un simbolisme evident: commemorar el naixement d'una nova Llum que mirant cap al futur des del passat, en faci adonar que entre tots ho podem tot. I aquesta és la síntesi molt ràpida dels actes de la festa d'enguany. La funció inicial del pregó de la Llum devia ser justament la d'anunciar la Festa, divulgar-ne els detalls i animar els ciutadans a participar-hi. Queda feta doncs, ni que sigui simbòlicament, aquesta funció anunciadora

Visca doncs la Festa i que tothom la celebri, però voldria plantejar una qüestió important: els manresans de 2013 som dignes successors dels de mitjan segle xx i dels del segle xiv? Quin és el llegat que avui hem de traspassar a les generacions futures? quins són els ponts que els manresans d'avui hem de bastir, quines són les sèquies hem de construir de cara a demà? quins miracles hem de transmetre a l'esdevenidor? No és fàcil de dir... i seria pretensions de voler respondre taxativament a unes preguntes que la societat manresana haurà d'anar responent globalment.

Perquè és ben cert que cada època té els seus desafiaments i les seves circumstàncies. Per tant, quin és ara, al 2013 el paper de Manresa? En plena crisi econòmica i en ple tràngol polític quin paper que ha de fer avui una ciutat mitjana, capçalera indiscutible d'un territori molt més ampli que els seus límits municipals? quina és la funció de Manresa en el marc d'una Catalunya que ha engegat el procés de recuperació de la seva sobirania?

La Manresa del segle xiv tenia set i davant d'un problema tan greu va decidir fer la sèquia. No disposava d'allò que avui se'n diu el finançament assegurat, però va fer la sèquia. Va topat amb el bisbe, però va fer la sèquia. Va patir la pesta i l'obra es va parar molts anys, però va fer la sèquia. Avui la nostra set no és d'aigua. Però patim un sotrac econòmic que escanya molts dels nostres conciutadans. Manresa no té la clau de la crisi, però sí la necessitat de pal·liar-la en allò que sigui possible. I formem part d'un país en marxa: per tant som directament responsables de fer avançar el procés que el país ha engegat, en el territori que és la nostra àrea d'influència. Ho hem de fer ni que haguem d'arriscar-nos. *Qui no s'arrisca no pisca*, diu la dita popular. Hi ha molts moments en la història de Manresa en què la ciutat s'ha arriscat, ha estat valenta i ha transgredit les regles i les legalitats vigents que l'encotillaven. Només n'esmentaré alguns.

Una gran transgressió es produeix, evidentment, quan els consellers manresans no obeeixen el bisbe i continuen construint la sèquia malgrat l'excomunió que els cau a sobre. En l'època contrariar l'autoritat eclesiàstica era gravíssim i prou hi devia haver qui pensava no s'havia d'haver fet mai. "*Set anys contínuament durà semblant desventura*" diuen els goigs de la Llum. Siguin set anys o quatre, com opinava Sarret i Arbós, la qüestió és que els manresans van aguantar la transgressió fins que el bisbe, il·luminat des de Montserrat, va cedir.

Una altra gran transgressió manresana té lloc el 2 de juny de 1808, aquí a baix a la plaça, amb la crema del paper segellat francès enmig de la gent que venia a mercat. També hi devia haver qui es va posar les mans al cap perquè els manresans desafiaven la legalitat vigent. Però sis anys després els francesos havien d'abandonar el país.

Un tercer acte de transgressió manresana va tenir lloc precisament en aquesta mateixa sala, tot i que el seu origen no era exclusivament manresà. L'assemblea de les Bases de Manresa de 1892 van plantejar uns objectius que anaven molt més enllà de la legalitat vigent a l'època. Amb un cert paral·lelisme amb la situació actual, la redacció de les Bases de Manresa va estar precedit per dos intents d'arribar a acords amb el govern de l'Estat: el Memorial de Greuges redactat per Valentí Almirall i presentat el 1885 al rei Alfons XII i el missatge a la reina regent, redactat per Àngel Guimerà el 1888. La resposta va ser negativa en tots dos casos. Les Bases de Manresa que es van redactar en aquesta sala de pens van ser en bona part la reacció d'aquell moment a les habituals negatives de l'Estat i van acabar donant estructura i cos doctrinal a tot el moviment catalanista i independentista posterior.

Avui, 668 anys després dels fets de la Llum, 205 anys després de la crema del paper segellat i 121 anys després de l'Assemblea de les Bases de Manresa, estem a punt de celebrar altre cop la festa manresana per excel·lència. Celebrem-la, evidentment, però plantegem-nos també quines sèquies hem de construir al segle XXI. Insistir en la conveniència de fer-ho és l'altra raó que em va moure a acceptar l'encàrrec del pregó de la Llum. Segles enrere els manresans van fer un esforç gegantí per cobrir una necessitat social que era disposar d'aigua. Les necessitats socials avui també són molt grans i a més molt diverses, però satisfer-les ja no és a l'abast del govern de cap ciutat, per important que sigui. Avui la dimensió territorial és diferent. La sèquia que hem de construir el segle XXI ha de tenir el doble objectiu de ser fidels al país i de millorar la vida dels seus habitants. La del segle XIV ja va haver d'anar a buscar l'aigua molt més enllà del terme de Manresa. Però les sèquies del segle XXI han de relligar encara territoris més extensos. La nostra ciutat real és el Bages o fins i tot bona part de la Catalunya Central. Aquí és on els manresans tenim responsabilitats especials.

Per això, avui, que tanqui Tradema a Solsona, per exemple, no és solament un problema solsoní sinó també manresà i que no hi hagi desdoblament de la C-55 o que continuïn les eternes dificultats de les comunicacions ferroviàries amb Barcelona no és qüestió només de Manresa, ni tan sols del Bages, sinó també del Berguedà, del Solsonès i fins i tot de la Cerdanya. I els problemes de la crisi, de la sanitat, de l'atur, de l'ensenyament i dels serveis socials ja no són problemes locals sinó d'un territori molt més ampli, amb el qual els manresans ens hem d'acostumar a pensar més sovint. I també en la nostra contribució al conjunt del país. Quan Catalunya està immersa en el procés d'aconseguir fer efectiu el dret de decidir i la construcció de l'estat propi, la principal sèquia que els manresans tenim entre mans en aquests moments és posar-nos d'acord per impulsar i consolidar aquest procés a tota la Catalunya Central. Amb les transgressions que calguin, si és que en calen. Però amb l'esperit disposat a ser dignes successors dels manresans del segle XIV, d'una banda, i de la generació que ens va salvar els mots a la postguerra, de l'altra. Celebrem la festa de la sèquia que ja està construïda però no dubtem a plantejar-nos també les sèquies del segle XXI que encara tenim per construir.

Josep Camprubí i Casas

El pregoner

Josep Camprubí i Casas

- Neix a Manresa, l'11 de juliol de 1943, de pares manresans i treballadors de la indústria tèxtil. Professor mercantil i expert en informàtica, ha desenvolupat la seva carrera professional en empreses com Auxiliar Tèxtil Manresana, coneguda popularment com a cal Santasusana, Tints Manresa SL i darrerament al Consell Comarcal del Bages, en el camp de les noves tecnologies.
- Durant la dictadura franquista va ser un dels promotors de la Unió per la Promoció Política –que es convertiria posteriorment en la Unió Socialista del Bages– i l'any 1975 es va incorporar al PSC (Congrés), partit que va abandonar en produir-se la fusió amb el PSOE. Des de l'any 1968 va impulsar a Manresa la Comissió d'Ensenyament i Difusió, que organitzava uns cursos intensius de català per a adults, i també d'història i literatura catalanes, anomenats *Cursos de Setembre*. Com a professor de català per a adults va ser formador de moltes de les persones que després exercirien aquesta tasca a la ciutat i a la comarca.
- L'any 1980 assumeix el càrrec de president de la delegació del Bages d'Òmnium Cultural, en un període marcat per l'oficialització dels cursos de català per a adults, que es coordinaran des de la delegació fins que es crea el Centre de Normalització Lingüística. Durant la seva presidència, l'entitat institueix el premi Bages de Cultura i els Premis Lacetània. Sota el seu mandat, es coordina també a la comarca el Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986) i es fa un esforç organitzatiu molt important en dur a Manresa la 37a edició de la Festa de les Lletres Catalanes (1987), en el marc d'un conjunt d'actes, com les Primeres Jornades de Normalització Lingüística. Va ser, d'altra banda, un dels primers promotors de la commemoració del centenari de les Bases de Manresa (1992).
- Vinculat a múltiples iniciatives culturals i cíviques, fou un dels impulsors del naixement de *Regió7*, l'any 1978, i va presidir la societat editora del diari, Edicions Intercomarcals SA, fins que es va produir l'aborció per part del grup Prensà Ibèrica. Actualment hi col·labora regularment com a articulista de política nacional. També representa els diaris en català com a vocal de la junta de Minority Dailies Association (MIDAS).
- Portaveu de Manresa Decideix durant el referèndum sobre la independència que es va fer a Manresa el 25 d'abril de 2010, actualment ho és de Manresa per la Independència (Assemblea Nacional Catalana).
- L'excursionisme ocupa bona part dels seus caps de setmana, des de Sant Julià de Cerdanyola on té la segona residència. Com a bon coneixedor dels països de l'antiga Iugoslàvia –on ha viatjat reiteradament– ha estat un seguidor privilegiat del procés d'independència d'Eslovènia.

Goigs de la Misteriosa Llum

A - que - lla Llum res - plen - dent, tan gen - til, tan cla - ra,
pu - ra, la Tri - ni - tat ens fi - gu - ra Mis - te - ri tan ex - cel - lent.
Per l'ai - gua que pas - sa - va per les ter - res del bis - bat,
en gran en - tre - dit es - ta - va a - ques - ta no - ble ciu - tat;
set anys con - ti - nu - a - ment du - rà sem - blant des - ven - tu - ra
fins que ar - ri - bà la cu - ra de mà de l'Om - ni - po - tent.

Versió: Miquel Blanch

*Aquella Llum resplendent,
tant gentil, tant clara i pura,
la Trinitat ens figura
Misteri tant excel.lent.*

I

Per l'aigua que passava
per les terres del Bisbat,
en gran entredit estava
aquesta noble Ciutat;
set anys contínuament
durà semblant desventura
fins que arribà la cura
de mà de l'Omnipotent.

Aquella Llum resplendent,...

II

Poc abans que fou migdia
sent el temps clar i serè,
veren la Llum que venia
per rescat de nostre bé:
de Montserrat certament
partí tan alta ventura
perquè la Verge procura
sempre el bé de la gent.

Aquella Llum resplendent,...

III

Estant la gent impensada
de un cas tant singular,
la Llum Santa i delicada
al Carme s'en va entrar;
tots hi anaven corrent,
a ciutat ningú s'atura,
veren la Llum en l'altura
de la clau més preeminent.

Aquella Llum resplendent,...

IV

Una part en gran claror
entrà dins la Trinitat,
l'altre a Sant Salvador

de consemblant igualtat;
l'altre sens fer moviment,
en la clau restà segura;
de sobres de gran, dolçura
plorava la demés gent.

Aquella Llum resplendent,...

V

Les campanes repicaven
sens que ningú les tocàs,
els frares a Déu lloaven
per tant extremissim cas;
aleshores en continent,
la Llum de nostra ventura
isqué dalt per l'obertura,
restant el poble content.

Aquella Llum resplendent,...

VI

El Bisbe, que visitava
en Sant-Ponç prop Sampedor,
el gran entredit alçava,
oïnt el cas amb fervor;
plorant molt amargament
de genolls en terra dura,
diu: jo no vull més rotura
amb mon poble ni ma gent.

Aquella Llum resplendent,....

VII

La distinció que féu
és mirall molt vertader,
tres persones i un sol Déu,
un ser, voler i poder;
Oh encobert ornament!
distinció i juntura!
Oh difícil tancadura!
Oh profundo fonament!

Aquella Llum resplendent,...

